

NŐK A TUDOMÁNYBAN: TUDOMÁNYOS TELJESÍTMÉNY, ELŐMENETEL ÉS LÁTHATÓSÁG – NŐI KUTATÓK AZ ELMÚLT 200 ÉVBEN

Akikre büszkék lehetünk: tudósnők az elmúlt századokból

Levezető elnök: *Bollobás Enikő*, az MTA rendes tagja

A ginkgo árnyékában – Tudósnők Torma Zsófiától Csapody Veráig

Kérchy Anna, az MTA doktora

Enyedi Ildikó *Csendes barát* című filmje három tudósgeneráció történetén keresztül vizsgálja az ember és a természet(tudomány) változó kapcsolatát, egy *Ginkgo biloba* fához fűződő viszonyuk tükrében. Az előadás az első történet fiktív tudósnőjének lehetséges valóságos ihletőit, a 19–20. század fordulójának úttörő magyar tudósnőit – Torma Zsófia régészt, Csapody Vera botanikust, Máté Olga fotográfust, Dienes Valéria filozófust és Balázs Júlia csillagászt – mutatja be. Azt vizsgálja, hogyan küzdöttek a szellemi és tudományos szabadságukért egy férfiak uralta közegben, milyen eredményeket értek el – gyakran újszerű interdiszciplináris kutatási módszerekkel –, és miként élnek tovább az utókor emlékezetében.

Akik bejutottak a „Paradicsomba” – Az akadémikus nők

Hay Diana

A 19. század fordulójának hagyományos nőképe mára gyökeresen átalakult, és a nők jelenléte a legkülönbözőbb társadalmi és szakmai színtereken magától értetődővé vált. A társadalom- és bölcsészettudományok régóta és behatóan foglalkoznak a női szerepek, karrierutak, a szegregáció, valamint a gazdasági-társadalmi elvárások történeti változásaival. Ez a dinamika a tudományos szférát is jellemezte: a nők mára minden diszciplínában megjelentek, bár a nemek vezetői vagy akadémiai pozíciókban tapasztalható számbeli arányainak kiegyenlítése még várat magára. Az egyes területek eltérő női reprezentációja jól mutatja a tudományos érvényesülés strukturális egyenlőtlenségeit. Az előadás a tudományos elit ezen exkluzív, zárt világába – a szimbolikus „Paradicsomba” – bejutó, a legmagasabb elismerést megszerző akadémikus nők karrierútjait tipizálja, bemutatva jelenlétüket az egyes tudományterületeken az 1949–2020 közötti időszakban.

Magyar nők az élettudományokban a XX. század előtt

Wilhelm Imola, az MTA doktora

A XX. század előtt csak a nagyon kiváltságosoknak volt lehetőségük belépni a tudomány kapuján, és a nők számára különösen elérhetetlen volt ez a terület. A helyzet lassú változását – itthon és külföldön is – bátor és elkötelezett nők indították el, akik bebizonyították, hogy intelligenciában és kreativitásban is fel tudják venni a versenyt a férfiakkal. Előadásomban olyan, az 1800-as években született magyar nők életpályáját mutatom be, akik úttörők voltak az élettudományok művelésében. Kik voltak ők, és milyen nemzetközi példák álltak előttük? Mit köszönhetünk nekik, és mi vezérelte őket, hogy szembe menjenek az elvárásokkal? Előadásomban arra a kérdésre is keresem a választ, hogy mit tanulhatunk a XXI. században ezektől a női tudósoktól.

4. Pécsi Eszter-liget – Közösségi összefogással épülő emlékhely az első magyar mérnöknő tiszteletére

Kőhalmy Nóra doktorjelölt; Rab Sarolta doktorjelölt

Pécsi Eszter az első magyar mérnöknőként vehette át diplomáját a Királyi József Műegyetemen 1920-ban, ahol nők mindaddig nem tanulhattak. Statikusként a 20. század kiemelkedő vasbeton szerkezettervező szaktekintélye volt; munkássága a magyar modernista villáktól egészen a New York-i toronyházak szerkezeti tervezéséig terjedt. Önkéntes munkában részt vett a második világháborúban megsérült budapesti házak statikai megerősítésében. Miközben világszerte egyre láthatóbb, hogy jelentős a nők aránya a mérnökök között, addig a Műegyetem emlékezeti terében egyáltalán nem jelennek meg. Erre a helyzetre reflektál új kezdeményezésünk: az egyetem kertjében egy ligetet dedikáltunk Pécsi Eszter emlékének, amely hallgatói térrel integrált emlékhely, és közösségi összefogással valósult meg. Az előadás Pécsi Eszter szakmai munkásságának áttekintése után ezt a kezdeményezést mutatja be.

5. A női matéria

Császtvay Tünde PhD

A 19. század életében rendre galibát, fejcsóválást, esetenként pedig szinte sokkot okoztak a férfiak kijelölte szerepüktől eltévelygő nők. Beléptek a színészet, az irodalom és a művészet területére, és a 19–20. század fordulóján, a 20. század második évtizedében már egyre többször egyre többen és egyre otthonosabban helyet is találtak ott. Az irodalmi mezőben való női megjelenés és egyre láthatóbb térnyerésük megválaszolando poétikai, erkölcsi, irodalom- (vagy akár társadalom)értelmezési, irodalom- (és társadalom)szociológiai kérdésekre világított rá, a női problematikák megsokasodtak a szépirodalmi és a tudományos művekben. Tudományos vizsgálatok élénkültek meg, melyek a női test, a nő erotikus kisugárzása, a női lélek, a női psziché, valamint a női agy, a női gondolkodás analizálására összpontosítottak. Igazi tudományos filmszínház.

6. Örökségteremtés női kézben: Dohnányi Ernő amerikai hagyatékának története és tanulságai

Kusz Veronika PhD

Dohnányi Ernő (1877–1960) amerikai hagyatéka a zeneszerző halála után több mint fél évszázaddal, 2014–2015-ben tért haza Magyarországra. A korábban a floridai Tallahassee-ben őrzött, nagyrészt feltáratlan dokumentumegyüttes a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonába, a Zenetudományi Intézet 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumának gondozásába került. A hagyaték gyűjtésében Dohnányi két legközelebbi női hozzátartozója vállalt oroszlánrészt: húga, Dohnányi Mária (1878–1966) és harmadik felesége, Zachár Ilona (1909–1988). Az előadás bemutatja, hogy milyen eredményekkel járt az a megindító elszántság, amellyel Dohnányi rehabilitációjáért küzdöttek, s hogy miként járult hozzá szisztematikus munkájuk ahhoz, hogy a tallahassee-i hagyatékrész a zeneszerző életének és munkásságának leggazdagabb forrásegyüttesévé váljon.